

**EMİNE
ERDOĞAN:**

**İnsanlığı
Aileniz Gibi
Görmezseniz
Adaletli
Olamazsınız**

SÖYLEŞİ: BURHANETTİN DURAN

FOTOĞRAF: ALİ EKEYILMAZ

Türkiye'nin Afrika ülkeleriyle ilişkileri çok boyutlu bir şekilde her geçen gün daha fazla geliyor. İlişkilerin gelişiminde Afrika'ya en fazla seyahat eden lider olan Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan ve eşi Emine Erdoğan Hanımefendinin rolü oldukça önemli. Emine hanım, Cumhurbaşkanımıza eşlik ettiği ziyaretlerde Afrika ülkelerinde iz bıraktığı gibi, bu ziyaretlerin kendisi üzerinde de önemli etkileri oldu. Bu etkileşimi *Afrika Seyahatlerim* başlıklı kitabında da detaylı bir şekilde anlattı. Emine Erdoğan Hanımefendiyle Afrika ziyaretlerinde edindiği izlenimleri, kıtadaki benzerlik ve farklılıkları ve Türkiye'nin kıtaya yönelik kendine özgü yaklaşımını konuştuk.

İlk Afrika ziyaretinizde karşılaştığınız olumsuz tablo ile bugün Türkiye'nin elinin dokunduğu coğrafyalardaki değişimi nasıl gözlemliyorsunuz?

Afrika dediğimizde, iki binin üzerinde dil ve etnik topluluğu barındıran, bir milyarı aşkın nüfusu olan bir kıtadan bahsediyoruz. Türkiye'nin 2005'te başlattığı Afrika açılımından sonra, doğudan batıya, kuzeyden güneye, birçok Afrika ülkesini ziyaret ettik. Elbette, her ülke birbirinden son derece farklı olmakla beraber, kıtada yaşanan sorunlar birbiriyle benzerlik gösteriyor. Yoksullukla mücadele, insan hakları, savaş ve çatışmalar en önemli mücadele alanları. En nihayetinde, sömürgecilik tarihinin karanlık sayfalarının yazıldığı bir coğrafya Afrika.

Afrika'nın bugününe baktığımızda da, birçok ülkenin farklı motivasyonlarla orada olduğunu görüyoruz. Ancak, Türkiye'nin aktif, çok boyutlu, girişimci ve insani bir dış politikası var. Bunun elbette yüz güldüren yansımaları oluyor.

TİKA, Diyanet İşleri Başkanlığı, Maarif Vakfı, Yunus Emre Enstitüleri, AFAD, Kızılay gibi güçlü kurumlarımızla oradayız. Bu kurumlar yalnızca hibe ya da bağış yapmıyor, Kıta'nın gelişmesi ve kalkınması, yani kendi ayakları üzerinde durabilmesi için çalışıyor.

AFRİKA COĞRAFYASININ BAŞARI VE MUTLULUĞUNU KENDİ BAŞARIMIZ VE MUTLULUĞUMUZ OLARAK GÖRÜYÖRÜZ

Afrika Açılımımızın ardından 2013 yılında başlayan Afrika Ortaklık politikamız var biliyorsunuz. Bu politika, kamu kurumları, özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve insani yardım örgütlerinin faaliyetlerini kapsayan bütüncül bir anlayışın ürünü. Kıtanın barış ve istikrarının sağlanmasına katkı vermek, ayrıca, ekonomik ve sosyal kalkınmasına destek olmak ana hedefimiz. İkili ilişkilerimiz, eşit ortaklık ve karşılıklı yarar temelinde geliyor. Dolayısıyla, Türkiye'nin Afrika motivasyonu tüm Afrika ülkeleriyle dost ve kardeş ülke olmamızı sağlıyor. Çünkü Afrika coğrafyasının başarı ve mutluluğunu kendi başarımız ve mutluluğumuz olarak görüyoruz. Bir anlamda, Afrika'yla olan ilişkilerimiz, dünya tarihine, insanlığın güzel bir örneği olarak yazılıyor. Tarih bir yanda sömürenleri, diğer yanda ise imar ve ihya edenleri görüyor. Geleceğin insanları, insanların ve devletlerin önünde ne tip seçenekler olduğunu; insanlığın bir devletin ruhu olabileceğini bugün yaptıklarımızla göreceğiz.

Afrika coğrafyasındaki değişim bir anda olmayacak. Ancak yıllardır ekilen tohumlar, meyvelerini veriyor, dolayısıyla Afrika'nın

zengin potansiyeliyle, geçmiş kara günleri aşacağına ve bu yüzyılın en büyük güçlerinden biri olacağına inanıyorum.

GÜZEL ÇOCUKLARIN MÜCADELESİ

Afrika'da yapılan faaliyetler başta olmak üzere bireysel olarak kıtaya ilginizden ve yaklaşımınızdan dolayı sizden ilham alan genç kızlar ve annelerin varlığı mevcut. Özellikle ziyaret etmiş olduğunuz ülkelerde etkilendiğiniz ve sizde iz bırakan bir kişi veya olay var mıdır?

Bunu tek bir olay ya da kişi üzerinden anlatmam mümkün değil, zira Afrika seyahatlerimin tümü bende büyük bir öneme sahip. Öyle ki, görüş şahit olduklarım bir hatırataya dönüştü.

Acının bu kadar yoğunlaştığı başka bir yer bilmiyorum. Zulmün kendine ait bir tarihi varsa, ben o tarihin bu kıtada yazıldığını düşünüyorum. Dünyayı değiştirmek, adaleti sağlamak, adeta her insanın içinden gelen bir içgüdüdür. Hepimiz, televizyon ekranında gördüğümüz acı bir tablo karşısında bile, hiç tanımadığımız insanlara el uzatmak, gözyaşlarını dindirmek isteriz.

Hatırlarsanız, bir dönem eti kemiğine yapışmış, bir yudum suya, bir lokma ekmeğe muhtaç çocukların sefaleti sık sık fotoğrafların,

Sağlık ve eğitim hizmetlerinin son derece eksik olduğu, yer yer temiz su bulmanın bile imkânsızlaştığı bir coğrafyada yetim olmanın deneyimi çok ağır. Yetimler, insanlığın ortak sorumluluğudur. İşte en çok da bu nedenle, ziyaret ettiğim yetimhanelerde tanıştığım birbirinden güzel çocukların mücadelesi içimde büyük bir sızı olarak yer aldı.

belgesellerin konusu olurdu. Çaresizlik dediğimiz şey, sanki Afrika'nın iklimiydi. Bu görüntüleri bir dergide ya da haberlerde görmek bile çok sarsıcıyken; açlığı, kıtlığı, yokluğu, ölmek üzere olan çocukları gidip yerinde görmek insanı baştan aşağı değiştiriyor. O nedenle, şahit olduklarımızı birbirinden ayırmam çok zor, ancak yine de şunu söylemeden geçemeyeceğim; Afrika'daki yetim çocuk nüfusu kalbimin en derin yaralarından biridir.

Sağlık ve eğitim hizmetlerinin son derece eksik olduğu, yer yer temiz su bulmanın bile imkânsızlaştığı bir coğrafyada yetim olmanın deneyimi çok ağır. Yetimler, insanlığın ortak sorumluluğudur. İşte en çok da bu nedenle, ziyaret ettiğim yetimhanelerde tanıştığım birbirinden güzel çocukların mücadelesi içimde büyük bir sızı olarak yer aldı.

Öte yandan, yaptıklarımızın gönüllerde bulduğu yeri ifade eden bazı güzel anılar da var tabii. Mesela, 2017'de Birleşmiş Milletlerin 72. Genel Kurulu açılışı çerçevesinde F4D, (Fashion for Development) Kalkınma için Moda etkinliği gerçekleştirilmişti. Burada, dünyaca ünlü model Iman Mohamed Abdulmajid bir ödül konuşması yaptı

2011'de Somali'ye yaptığımız ziyareti asla unutamam. Tüm dünya oradaki insanlardan vazgeçmişken, bizim ülkemiz Somali'nin yanında durdu. Dünyanın gördüğü en büyük insani felaketlerden biri yaşanırken, arkanızı dönüp gitmemek adalettir. İnsanın bireysel bazdan başlayarak, Devlet eliyle gerçekleştirilecek sorumlulukları var. Bu noktada çok şanslı olduğumuza inanıyorum. Tüm farklarımıza rağmen, insanlık ailesine inanıyoruz ve politikalarımız da insan merkezli olarak şekilleniyor.

ve şahsım nezdinde, davetli tüm devlet ve hükümet başkan eşlerinin önünde Afrika'da yapılanlar için Türkiye'ye teşekkür etti. Yani, yaptıklarımız, her çevreden insanın takdirini kazanıyor. Türkiye'nin fedakarca yaptığı işlerin inkar edilemez bir biçimde biliniyor olması ve tüm dünyanın kulak kesildiği ortamlarda kendiliğinden dile gelmesi paha biçilmez bir duygu.

GERÇEK YARDIM, İNSANLARA KENDİ AYAKLARI ÜZERİNDE DURMAYI ÖĞRETMEKTİR

Türkiye'nin yatırımları ve insan odaklı politikaları sonucunda Afrika'da eğitim anlamında ciddi

bir yol alındı. Bir ülkenin, bölgenin ve kıtanın gelişiminde eğitimin rolü yadsınamaz. Eğitim ile birlikte zihinlerdeki bağımsızlığın sağlanmasının söz konusu olduğunu dikkate aldığımızda Afrika'daki çocuklardan ve gençlerden geleceğe yönelik beklentileriniz nelerdir?

Bildiğiniz gibi Afrika tüm dünyadan, birçok uluslararası kuruluştan yardım alıyor. Ancak, baktığımızda çoğu zaman yardımların anlık ihtiyaçları karşıladığını görürsünüz. Yani, kıtlık varsa, yiyecek götürülür, afet varsa barınacak yer temin edilir.

Oysa gerçek yardım, insanlara kendi ayakları üzerinde durmayı öğretmektir. Maarif Vakfımız bu alanda son derece etkin. Nitelikli insanlar yetiştiriyorlar. Bununla beraber, Anadolu'nun irfanını, değerlerimizi de oralarla taşıyorlar. Yani insanı yetiştirirken, bilgiyi ilim ve irfanla harmanlanmış olarak veriyorlar.

Tabii bunun yanında Türkiye Burslarından istifade eden birçok Afrikalı öğrenci de var. Son 10 yılda 54 Afrika ülkesinden başvurulur almışız. Yaklaşık 14 bin başarılı öğrenci bu burslardan faydalanarak ülkemizde eğitim görmüş. Eğitim, sonuçlarını anlık olarak değil, uzun vadede alacağınız bir yatırım türüdür. Bu öğrencilerin her biri, diplomalarını aldıklarında dönüp ülkelerine hizmet edecekler. Doktorlar yetiştğinde, yurtdışından doktorların gelip hastaları kurtarmasına gerek kalmayacak. Keza, mühendisler, öğretmenler, bilim insanları arttıkça, Afrika daha çok kendi ayakları üzerinde duran bir coğrafya olacak. Nitelikli insan kaynağı sonraki nesillerin de nitelikli olmasını sağlayacak. İşte o nedenle, her ülkenin olduğu gibi, Afrika ülkelerinin de geleceği gençlerin ellerinde şekillenecek. Ben, bu noktada, eğitimle ilgili yapılan tüm çalışmaların, meyvelerini insanlık olarak toplayacağımıza yürekten inanıyorum.

ANNELERİN KALBİNİN RİTMİ EVRENSELDİR

"Halden anlamak için, insanlığın hallerine şahit olmak gerekir." diyorsunuz. Siz, Afrika'da onlarca ülkeyi ziyaret etmiş ve insanlığın hallerine çok yakından şahit olmuş biri olarak; adaleti sağlamanın ya da "daha adil bir dünya" inşa etmenin, kardeşliği ve dostluğu temele alarak yaşamının ve gönülleri kazanmanın ön koşulu olarak neyi görmektesiniz?

İnsanların arasında "sen-ben" sınırları var. Karşımızdakini yabancı olarak görüyor, ötekileştirme dediğimiz uzaklaşmanın kapısını açıyoruz. En basiti, insan en hızlı kendine yakın ya da benzer gördüğüne yardım ediyor. Oysa tüm insanlar acılar, üzüntüler ve felaketler karşısında aynı tepkileri veriyorlar. Hep verdiğim bir örnek var: gözyaşının, kahkahanın, doğumun ya da ölümün tercümana ihtiyacı yoktur. Annelerin kalbinin evrensel bir ritmi vardır.

Ne mutlu bize ki, Anadolu'nun büyük bir irfanı var. Bu topraklar nice Allah Dostunun evidir. Bize bıraktıkları büyük bir manevi miras var. Bununla beraber, tarihimize baktığımızda, kapılarımızı tüm mazlumlara açtığımızı, her coğrafyada insanlığın yardımına koştuğumuzu

İnsanların arasında "sen-ben" sınırları var. Karşımızdakini yabancı olarak görüyor, ötekileştirme dediğimiz uzaklaşmanın kapısını açıyoruz. En basiti, insan en hızlı kendine yakın ya da benzer gördüğüne yardım ediyor. Oysa tüm insanlar acılar, üzüntüler ve felaketler karşısında aynı tepkileri veriyorlar. Hep verdiğim bir örnek var: gözyaşının, kahkahanın, doğumun ya da ölümün tercümana ihtiyacı yoktur. Annelerin kalbinin evrensel bir ritmi vardır.

görüyorsunuz. O nedenle, Türkiye dünyaya çok daha farklı bir medeniyet penceresinden bakıyor. Dış politikamız tüm insanlığı kucaklıyor. Bu nedenle, ülkemiz dünyanın en cömert ülkelerinden biridir. Bu cömertlik, tamamen bu geçmişten kaynaklanıyor. En önemlisi de, insanları dil, din, ırk ve etnik köken gibi kategorilere ayırmıyoruz. İnsanlığı bir aile gibi görmezseniz, adaletli olamazsınız.

Mesela 2011'de Somali'ye yaptığımız ziyareti asla unutamam. Tüm dünya oradaki insanlardan vazgeçmişken, bizim ülkemiz Somali'nin yanında durdu. Dünyanın gördüğü en büyük insani felaketlerden biri yaşanırken, arkanızı dönüp gitmemek adalettir. İnsanın bireysel bazdan başlayarak, devlet eliyle gerçekleştirilecek sorumlulukları var. Bu noktada çok şanslı olduğumuza inanıyorum. Tüm farklarımıza rağmen, insanlık ailesine inanıyoruz ve politikalarımız da insan merkezli olarak şekilleniyor.

KADINLARIN EMEKLERİNİN KARŞILIĞI VERİLMİYOR

Kadınlar yetiştirdiği çocuklarla geleceği inşa eder. Kadınların güçlü olması toplumu da güçlü kılar. Ancak Afrika'da bazı ülkeler bu konuda ilerlemiş olsa da halen bazı ülkelerde çocuk gelinler ve kadına şiddet gibi konular ciddi anlamda kadınların yaşantısını ve toplumları etkiliyor. Dolayısıyla Afrikalı kadınları güçlendirmek ve kadınların toplumda her alanda varlığını artırmak, yani kadınlar için de adaleti sağlamak 21. yüzyılda yaşanan değişim kapsamında Afrika'da yakın gelecekte mümkün görünmekte midir?

Kadınlarla ilgili bu bahsettiğiniz konular, maalesef, bir ülkeye ya da coğrafyaya özgü değil. Kadınların insan haklarının ihlal edilmesi ya da şiddete maruz kalmaları gibi konular dünyanın hemen her yerinde karşımıza çıkıyor. Afrika'da da durum az çok böyle. Yani ülkeler ekonomik olarak ilerlemiş görünseler de sosyal değişim aynı paralellikte ilerlemeyebilir. Dolayısıyla, kadın-

ların güçlendirilmesi için dünyada yapılması gereken her şey, Afrika için de geçerli.

Nelson Mandela'nın çok beğendiğim bir sözü var, sıklıkla da zikrederim; "Kadınlar yoksulluğa mahkûm olduğu ve küçük görüldüğü sürece insan hakları özüne kavuşamayacaktır" diyor. Bildiğiniz gibi Afrika'da kadınlar geleneksel rolleri nedeniyle, kırsalda bilhassa tarım işlerinde çalışıyorlar. Emeklerinin karşılığını almıyorlar.

Dünyada bu konuda bir uyanış var. Bu uyanışın elbette Afrika'da da yerini bulacağına inanıyorum. Kadınlar ekonomik olarak güçlendikçe, sosyal statüleri de beraberinde artıyor. Ekonomik olarak güçlenmenin içinde eğitim bir önkoşul olarak yer alıyor. Bu da sosyal değişimin ve dönüşümün önünü açıyor. Bu trend sadece Afrika için değil, dünyanın tüm kadınları için adaleti sağlayacaktır.

İlâveten, kadınların güçlendirilmesi için projelerin çok önemli olduğuna inanıyorum. Ankara'da açtığımız Afrika El Sanatları ve Kültür Evi, bunun güzel bir örneğidir. Bir Etiyopya seyahatimizde, bir STK'ya bağlı tekstil ve takı atölyesini ziyaret etmiştik. Burada, kadınların ürettiklerinin 1 dolara satın alınıp, Avrupa'nın pahalı butiklerinde son derece yüksek fiyatlara satıldığını öğrenmiştim. Ve elde edilen o kâr, kadınlara geri dönmüyordu. Dolayısıyla, bu mekân, kadınlara adil bir pazar oluşturma fikriyle oluşturuldu. Şimdi 18 Afrika ülkesinden temin edilen ürünlerin satışını burada yapıyor ve gelirini olduğu gibi kadınlara bırakıyor. Tüm bunlar, görmeyi istediğimiz dönüşümün altyapısını oluşturuyor.

AFRİKA İNSANINDA TÜRKLERE KARŞI BÜYÜK BİR SEVGİ VAR

Afrika'da Türkiye'nin vizyonu ve Afrika'nın yaşadıkları zorluklar karşısında Türkiye'den beklentiler değişiyor. Özellikle son dönemde Afrika ülkeleri Türkiye'yi daha samimi ve dostane çerçevede değerlendirmekteler. Bu dostluk ve samimiyet kapsamında Afrika'da kadınların, çocukların ve dezavantajlı grupların sağlık, adalet ve eşitsizliğe karşı yaşadığı sorunlar göz önünde bulundurulduğunda bu zorlukları az da olsa hafifletebilmek için neler yapmayı düşünürsünüz?

Afrika'yla ilişkilerimizin tarihi bir zemini var. Afrika'ya gittiğinizde, orada ecdadımızın ayak izlerini görürsünüz. Gittikleri her yeri ihya ettikleri gibi, Anadolu'nun hoşgörü kültürünü yaşatmışlar. Böyle güçlü bir temele sahip ilişkilerimiz dostluk bağıyla örülü. Bunun bir sonucu olarak, Afrika insanında Türklere karşı büyük bir sevgi var.

Ülkemiz, dostane tutumunu en çok yaptığı işlerle ispat ediyor. Mesela, 2002'de Afrika'da yalnızca 12 büyükelçiliğimiz vardı. Şimdi faaliyet gösteren 43 büyükelçiliğimiz var. Ankara'daki Afrika Büyükelçiliklerine baktığınızda aynı gelişmeyi görüyorsunuz. 2008 yılında sayısı 10 olan Afrika Büyükelçiliği, 2021'de 37'ye yükseldi. Hava Yollarımız, kıtada 40 ülkeye, 60 noktaya sefer düzenliyor. Tüm bunlar, karşılıklı ilişkilerimizin ne kadar geliştiğinin göstergeleridir.

Afrika coğrafyasının başarı ve mutluluğunu kendi başarımız ve mutluluğumuz olarak görüyoruz. Bir anlamda, Afrika'yla olan ilişkilerimiz, dünya tarihine, insanlığın güzel bir örnekliliği olarak yazılıyor. Tarih bir yanda sömürenleri diğer yanda ise imar ve ihya edenleri görüyor. Geleceğin insanları, insanların ve devletlerin önünde ne tip seçenekler olduğunu; insaniyetin bir devletin ruhu olabileceğini bugün yaptıklarımızla görecekler.

Tabii, Afrika'da kırılğan gruplar çok fazla. Fakat ondan önce, Afrika bir bütün olarak dezavantajlı bir coğrafya. Bakın, Kovid-19 salgınında iki seneyi geride bıraktık. Bu salgın dünya tarihinin en büyük felaketlerinden biridir. Bu süreçte, Afrika nüfusunun yalnızca yüzde 3'ü aşıya ulaştı. Gelişmiş ülkelerde ise aşılama oranı yüzde 60 civarında.

Bugünler, bize "dost kara günde belli olur" atasözünü bir kez daha doğrulamış oldu. Dünya aşı tedariki yarışına girdi. Adil bir dağıtımdan ziyade, birçok ülke, aşı istifi yaptı. Biz bu süreçte de Afrika ülkelerinin yanında yer aldık. 44 Afrika ülkesine tıbbi malzeme hibesi, nakdi bağış, tıbbi malzeme ihracatı ve alımı için izin gibi yardımlar sağladık. İşte dezavantajlı grupların sorunlarını böyle hafifletebiliriz, yani kara günde onları unutmuyarak.

Bununla beraber, kelebek etkisi yapacak projeleri son derece önemli buluyorum. Bahsettiğim Afrika El Sanatları ve Kültür Evi'nin bu yönüyle ilham verici olduğuna inanıyorum. Unutmamak gerekir ki kalkınmanın ön koşulu kadınların güçlendirilmesidir. Bu gerçekleştiğinde çocuklara ve diğer kırılğan gruplara dair sorunlar da çözülüyor. Hülâsa, kadınlara yönelik projeleri her zaman destekledim, bundan sonra da benzer projeler gerçekleştirilmeyi arzu ediyorum.

Bilhassa, şahsi olarak Afrika'nın sorunlarına dikkat çekmek için çalışıyorum. Her şeyden önce, her uluslararası toplantıda ve platformda, Afrika, mutlaka konu başlıklarımdan biridir.

2019'da New York'ta, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu kapsamında, Sierra Leone Cumhurbaşkanı eşi Fatima Maada Bio'nun özel davetiyle, "Afrika'da Erken Evlilikler ve Tecavüzü Önlemek" paneline katılmıştım. Burada yaptığım konuşmada; çocuk yaşta evliliğin, şiddet, insan hakları ihlali ve uluslararası mevzuata göre de suç olduğunu dile getirmiştik.

Bildiğiniz gibi her 25 Mayıs'ta Afrika Günü'ne özel programlar yapıyoruz. Bu programlar ves-

lesiyile birçok Afrikalı dostumuzla buluşuyoruz. Afrika ülkelerinin devlet makamlarıyla olduğu kadar sivil toplum örgütleriyle de bir araya geliyoruz. Afrika ziyaretlerimde özellikle Afrika STK'larıyla toplantılara katılmaya büyük önem veriyorum. Sorunları birinci elden öğrenmiş oluyorsunuz. Tabii, mutlaka yetimhaneleri ziyaret ediyorum. O çocukların birini bile sevindirmek, kelimelere sığmayan çok büyük bir duygu.

Başka bir örnek vermek gerekirse, 2019 yılında, 3.'sünün İstanbul'da düzenlendiği Uluslararası Somal Diaspora Konferansı'nda da gençlerle bir araya geldim. Batılı ülkelerde yetişmiş, ikinci ve üçüncü kuşak Somalili gençlerin, Somali'nin güzel bir geleceğe sahip olması için yapabilecekleri katkılar üzerine önemli görüşmelerim oldu. Batı dünyasından aldıkları eğitimi, bilgi ve birikimi, Somali'ye aktarmaları için köprüler kurmaya çalışıyorum.

Bunun gibi nice örnek var. Son olarak, Birleşmiş Milletler 76. Genel Kurulu kapsamında yaptığımız ziyarette, Türk Evi'nin açılışını gerçekleştirdik. Bu açılıştta, *Afrika Seyahatlerim* kitabımın tanıtımını yaptık. Uzun

Kadınların güçlendirilmesi için projelerin çok önemli olduğuna inanıyorum. Ankara'da açtığımız Afrika El Sanatları ve Kültür Evi, bunun güzel bir örneğidir. Bir Etiyopya seyahatimizde, bir STK'ya bağlı, tekstil ve takı atölyesini ziyaret etmiştik. Burada, kadınların ürettiklerinin 1 dolara satın alınıp, Avrupa'nın pahalı butiklerinde son derece yüksek fiyatlara satıldığını öğrenmiştim. Ve elde edilen o kâr, kadınlara geri dönmüyordu. Dolayısıyla, bu mekân, kadınlara adil bir pazar oluşturma fikriyle oluşturuldu.

yıllara dayanan bu yolculuklardan sonra yazdıklarım, insanlık hallerine dair birçok şahitliğimin toplamıdır. Gördüklerimi ve bende yarattığı etkiyi yazmamın arka planında da uluslararası toplumu uyandırmak ve herkesin vicdına bir davet göndermek isteği var. Unutmadan ifade etmek isterim: bu kitabın tüm geliri, Afrika El Sanatları ve Kültür Evi'ne bağışlanacak. O kanalla Afrikalı kadınlara ulaşacak.

Kısacası, uluslararası toplumda farkındalık oluşturmak kadar, Afrikalı dostlarımızla da iş birliği çalışmaları yapıyorum. Tüm bunlar, Afrika'ya dair konuların uluslararası bir gündeme dönüşmesine katkı sağlıyor sanırım.

Afrika'da ziyaret ettiğiniz ülkelerde gerçekleştirdiğiniz görüşmelerin oldukça samimi bir havada geçtiği görülüyor. Bu görüşmelerden sonra söz konusu kişilerle veya kuruluşlarla irtibat haliniz devam ediyor mu? Diğer bir ifadeyle, söz konusu ülkelerle ilişkilerinizde bir süreklilik var mıdır?

Afrika First Lady'leriyle gerçekten özel bir dostluğum var. Bu dostluk, yılların getirdiği bir samimiyet ve özverili çalışmamızın kalplerde karşılık bulmasıyla şekillendi. Bu süreçte, hem karşılıklı ziyaretlerimizde hem de uluslararası toplantılarda, sıklıkla bir araya geldik; bu da dostluğumuzun pekişmesine vesile oldu. Tüm bu buluşmalar resmi mahiyetinden öte, ülkelerin, kadınların, çocukların ve bilumum sorunlarının hakkında fikir alışverişinde bulunduğumuz fırsatlar oluyor. Kültür anlamında da hatırı sayılır paylaşımlarımız oluyor. *Afrika Yemek Kültürü* ve *Afrika Atasözleri* kitapları gibi birçok proje bu sayede oluştu.

Bildiğiniz gibi 17-18 Aralık'ta, İstanbul'da, 3. Türkiye-Afrika Ortaklık Zirvesi düzenlenecek. Bu buluşmadan da, diğerlerinde olduğu gibi, büyük bir sinerji doğacağına inanıyorum. Hepsiyile özel bir dostluğum olan First Lady'lerle hasret gidereceğimiz gibi, yeni projeler hakkında görüşeceğiz. **■**